

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 338.242:622.276/.279(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19091526>

Інституційне середовище забезпечення ефективності нафтогазовидобутку в Україні

Скриль Віталія Вячеславівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», пр-т. В.Грицаєнка, 24, Полтава, 36011, Україна.

<https://orcid.org/0000-0003-4064-8146>

Прийнято: 09.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. Дослідження присвячене обґрунтуванню інституційних засад забезпечення економічної ефективності нафтогазовидобутку України в умовах воєнних викликів, трансформації енергетичних ринків та інтеграції до європейського енергетичного простору. Метою роботи є визначення впливу інституційних факторів на інвестиційну привабливість родовищ, результативність освоєння запасів і фінансові показники інвестиційних проєктів. Методологічну основу становлять системний, інституційний та економіко-аналітичний підходи із застосуванням порівняльного аналізу міжнародного досвіду, структурно-логічного моделювання та узагальнення практик державного регулювання ресурсного сектору. Інформаційною базою стали аналітичні матеріали міжнародних організацій, нормативно-правові акти України, корпоративні звіти енергетичних компаній і наукові публікації з проблем управління енергетичними активами. Встановлено, що ключовими бар'єрами розвитку нафтогазовидобутку залишаються складність дозвільних процедур, фіскальна нестабільність, обмежений доступ до цифрових

геологічних даних і високий рівень воєнних ризиків, які підвищують вартість капіталу та стримують модернізацію виробництва. Доведено наявність прямого взаємозв'язку між якістю інституційного середовища та ефективністю реалізації інвестиційних проєктів через показники NPV, IRR і WACC. Запропоновано концептуальну модель інституційного забезпечення ефективності видобутку, що поєднує державне регулювання, страхування ризиків, цифрові технології SmartField, ESG-орієнтоване управління та партнерство з міжнародними фінансовими інституціями. Обґрунтовано необхідність цифровізації геологічної інформації, впровадження «швидких» процедур для стратегічних ділянок і гарантій стабільності податкових умов. Реалізація запропонованих підходів сприятиме зниженню нетехнічних ризиків, підвищенню інвестиційної активності, технологічному оновленню галузі та зміцненню енергетичної безпеки держави у післявоєнний період.

Ключові слова: інституційне середовище, нафтогазовидобуток, економічна ефективність, інвестиції, воєнні ризики, цифровізація, ESG, енергетична безпека.

Institutional Environment for Ensuring the Efficiency of Oil and Gas Production in Ukraine

Vitaliia Skryl

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of the Department of Finance, Banking and Taxation, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Vitaliia Hrytsaienka, 24, Poltava, 36011, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-4064-8146>

Abstract. *The study is devoted to the substantiation of the institutional foundations for ensuring the economic efficiency of Ukraine's oil and gas production in the face of military challenges, transformation of energy markets and integration*

into the European energy space. The purpose of the work is to determine the impact of institutional factors on the investment attractiveness of deposits, the effectiveness of reserves development and the financial indicators of investment projects. The methodological basis is systemic, institutional and economic-analytical approaches using comparative analysis of international experience, structural and logical modeling and generalization of practices of state regulation of the resource sector. The information base was analytical materials of international organizations, regulations of Ukraine, corporate reports of energy companies and scientific publications on energy asset management. It has been established that the key barriers to the development of oil and gas production remain the complexity of permitting procedures, fiscal instability, limited access to digital geological data, and a high level of war risks, which increase the cost of capital and hinder the modernization of production. The existence of a direct relationship between the quality of the institutional environment and the effectiveness of the implementation of investment projects through NPV, IRR and WACC indicators has been proved. A conceptual model of institutional provision of production efficiency is proposed, combining state regulation, risk insurance, SmartField digital technologies, ESG-oriented management and partnership with international financial institutions. The need for digitalization of geological information, the introduction of "fast-track" procedures for strategic areas and guarantees of stability of tax conditions is substantiated. The implementation of the proposed approaches will contribute to reducing non-technical risks, increasing investment activity, technological renewal of the industry and strengthening the energy security of the state in the post-war period.

Keywords: *institutional environment, oil and gas production, economic efficiency, investments, war risks, digitalization, ESG, energy security.*

Постановка проблеми. Сучасний стан нафтогазовидобувної галузі України характеризується глибокою суперечністю, так з одного боку, країна володіє значним ресурсним потенціалом та розгалуженою інфраструктурою, що

є критично важливим для забезпечення національної енергонезалежності, а з іншого спостерігається стагнація обсягів видобутку на зрілих родовищах та низькі темпи освоєння нових ділянок. У контексті глобального енергетичного переходу та посилення вимог до декарбонізації, вітчизняний нафтогазовий сектор опинився перед необхідністю одночасної трансформації технологічних процесів та адаптації до умов воєнного стану.

Ключовою перешкодою на шляху до підвищення ефективності видобутку є не стільки дефіцит природних ресурсів, скільки недосконалість інституційного середовища. Існуюча система управління галуззю обтяжена високими трансакційними витратами, бюрократизацією дозвільних процедур та фіскальною нестабільністю, що суттєво знижує інвестиційну привабливість проєктів у порівнянні з розвиненими ринками.

Воєнна агресія додала до переліку проблем критичний рівень нетехнічних ризиків, що практично унеможлиблює залучення довгострокового іноземного капіталу без створення дієвих механізмів страхування та гарантій. Таким чином, виникає гостра науково-практична потреба у переосмисленні архітектури інституційного забезпечення, яка б дозволила трансформувати видобувний сектор у прозору, цифровізовану та стійку екосистему, здатну генерувати вартість навіть у надскладних макроекономічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інституційної трансформації та забезпечення ефективності енергетичного сектору перебуває у центрі уваги багатьох сучасних науковців. Теоретичні аспекти декарбонізації та контекстуалізації енергетичних переходів ґрунтовно досліджені у працях Б. Совакула та співавторів, які акцентують увагу на важливості управління складними енергосистемами [1]. Питання енергетичної безпеки в умовах геополітичної нестабільності та воєнних викликів детально розглядаються у роботах І. Яковюка [3], а також А. Лісового та О. Андруха, які фокусуються на відновленні економічного потенціалу України [6].

Регуляторне середовище та сучасний стан вітчизняного ринку природного газу аналізують В. Щербак та С. Коломієць [2]. Дослідженню інституційних детермінант нафтового ринку та особливостям його формування в умовах глобальної енергоресурсної політики присвячено працю Д. Донець [10]. Окрему увагу інституційним особливостям енергетичного ринку та викликам для його учасників приділяє У. Андрусів, розглядаючи специфіку функціонування трейдерів [13].

Питання цифровізації як ключового фактора підвищення ефективності нафтогазових підприємств досліджено у статті І. Вітрик [9]. Водночас макроекономічні чинники інвестиційного клімату та трансформаційні зміни у контексті декарбонізації галузі висвітлені у публікаціях В. Мазуренка [14], а також Є. Іоніна та В. Додуха [8]. Важливість діагностики вартісно-орієнтованого управління підприємствами різної форми власності підкреслює В. Дмитрук [15].

Процеси інституційної інтеграції України до європейських енергетичних ринків та виконання міжнародних зобов'язань у сфері відновлювальної енергетики проаналізовано у дослідженні Р. Зварича та О. Масної [4]. Окремі аспекти міжнародного співробітництва в енергетичній сфері розглядає Т. Зубко [11], а ретроспективний аналіз проблем розвитку сектору наведено у роботах Р. Завгороднього та Н. Шмиголь [12]. Економічні параметри функціонування газової промисловості безпосередньо в умовах воєнного стану систематизовано у колективній праці О. Морозової та співавторів [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань, питання формування комплексної інституційної моделі, яка б одночасно інтегрувала механізми страхування воєнних ризиків, цифрові технології управління активами та ESG-стандарти спеціально для нафтогазовидобувної галузі України, залишаються недостатньо висвітленими. Потребує подальшого уточнення взаємозв'язок між стабільністю інституційного середовища та інтегральними показниками економічної ефективності (NPV, IRR) видобувних проектів у поствоєнний період.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування концептуальних засад формування адаптивного інституційного середовища для забезпечення економічної ефективності нафтогазовидобутку в Україні в умовах воєнних ризиків та глобального енергетичного переходу.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

1. Систематизувати ключові інституційні бар'єри, що стримують розвиток нафтогазовидобувного сектору (бюрократичні процедури, податкова нестабільність, воєнна невизначеність).

2. Проаналізувати успішний міжнародний досвід інституційного управління ресурсним сектором (кейс-стаді Норвегії, США та Канади) для виявлення кращих практик, адаптованих до українських реалій.

3. Розробити концептуальну модель інституційного забезпечення ефективності видобутку, що базується на інтеграції держави, інвесторів, цифрових систем управління («Інтелектуальні родовища»), механізмів страхування ризиків (MIGA) та ESG-стандартів.

4. Визначити стратегічні напрями трансформації галузі, включаючи цифровізацію геологічних даних, впровадження «швидких» дозволів та забезпечення довгострокової податкової стабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі інституційного забезпечення ефективності нафтогазовидобутку центральне місце посідають регуляторні інститути, які визначають правову основу та операційні стандарти діяльності суб'єктів господарювання. Ключовими суб'єктами у цьому сегменті є Міністерство енергетики України [16], що відповідає за формування загальної державної політики в енергетичній сфері, та Державна служба геології та надр України (Держгеонадра) [17], яка реалізує політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. Важливим кроком на шляху до прозорого доступу до ресурсів стало впровадження механізму електронних аукціонів на платформі «Prozorro.Продажі» [17]. Це дозволило мінімізувати корупційні ризики та забезпечити рівні умови для залучення інвестицій як

державного, так і приватного капіталу. Прозорість процедур ліцензування є критичним чинником для об'єктів із високим капіталоємністю. Паралельно з удосконаленням правових процедур, Держгеонадра здійснюють масштабну цифровізацію геологічної інформації. Створення єдиного Державного реєстру нафтових та газових свердловин [19] та переведення геологічних звітів у цифровий формат дозволяють потенційним інвесторам оперативно аналізувати техніко-технологічні параметри покладів. Такий підхід корелює з концепцією «Інтеллектуальне родовище», оскільки якісні первинні цифрові дані є фундаментом для предиктивного моделювання та ідентифікації кластерної належності родовищ. Проте функціонування регуляторних інститутів потребує подальшої трансформації у напрямі скорочення бюрократичних ланцюгів та впровадження принципу «швидкості» для пріоритетних видобувних проєктів. Ефективна взаємодія між Міністерством енергетики та Держгеонадрами має забезпечувати стабільність «правил гри», що дозволить трансформувати геологічний потенціал надр у реальні економічні показники ефективності, такі як зростання NPV та IRR для нафтогазовидобувних об'єктів.

Також фіскальні інститути становлять одну з найбільш динамічних та впливових підсистем інституційного середовища нафтогазовидобутку. Їхня роль полягає не лише у забезпеченні фіскальних інтересів держави, а й у створенні економічних стимулів для інвестування в технологічно складні проєкти. Основним елементом цього сегмента в Україні є рентна плата за користування надрами, архітектура якої безпосередньо визначає межу економічної доцільності видобутку. Аналіз сучасного фіскального інструментарію дозволяє виділити наступні ключові аспекти (табл.1).

Ефективність фіскальних інститутів визначається їхньою здатністю трансформувати технічні параметри родовищ у вимірювані економічні категорії, забезпечуючи при цьому баланс між рентоорієнтованою поведінкою держави та інвестиційною привабливістю галузі. Подальша еволюція цього блоку має бути

спрямована на впровадження податкових стимулів для цифровізації та екологізації видобутку, що відповідає сучасним глобальним трендам.

Таблиця 1

Характеристика інструментів фіскального регулювання в нафтогазовому секторі

Елемент фіскального інструментарію	Характеристика та механізм дії	Економічний ефект та вплив на проекти
Диференціація рентних платежів	Поділ ставок ренти залежно від глибини залягання покладів	Зниження фіскального тиску на технологічно складні об'єкти; мінімізація збитків для проектів із високим ступенем ризику.
Стимулювання глибокого буріння	Запровадження спеціальних податкових преференцій та пільгових режимів для свердловин завглибшки понад 5000 м.	Компенсація екстремальних капітальних інвестицій; скорочення терміну окупності проекту.
Забезпечення податкової стабільності	Гарантія незмінності податкового законодавства протягом усього інвестиційного циклу (десятиліття).	Уникнення «інституційної пастки»; створення сприятливих умов для залучення довгострокового іноземного капіталу.
Стимулюючий режим для нових свердловин	Встановлення гарантованих стабільних ставок для нових інвестиційних проектів (свердловин).	Пряме зростання внутрішньої норми рентабельності (IRR) та чистого дисконтованого доходу (NPV); підвищення глобальної конкурентоспроможності галузі.

Джерело: узагальнено автором за [17, 19, 21]

У сучасних реаліях функціонування нафтогазового сектору України традиційні механізми залучення капіталу стикаються з безпрецедентним тиском воєнних ризиків. Ці ризики включають не лише прямі фізичні загрози інфраструктурі (руйнування свердловин, трубопроводів та переробних потужностей), а й інституційні загрози: втрату операційного контролю над активами на тимчасово окупованих територіях, обмеження логістичних шляхів та різке зростання вартості позикового капіталу через високий суверенний ризик країни.

За таких умов критичного значення набувають інститути, що надають страхові гарантії, здатні трансформувати воєнну невизначеність у прогнозовані фінансові параметри (рис.1). Ключовим суб'єктом у цьому процесі виступає Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA) [20], яке є частиною Групи Світового банку. MIGA забезпечує покриття некомерційних ризиків, що дозволяє іноземним інвесторам захистити свої вкладення від експропріації, розірвання контрактів державою та збройних конфліктів.

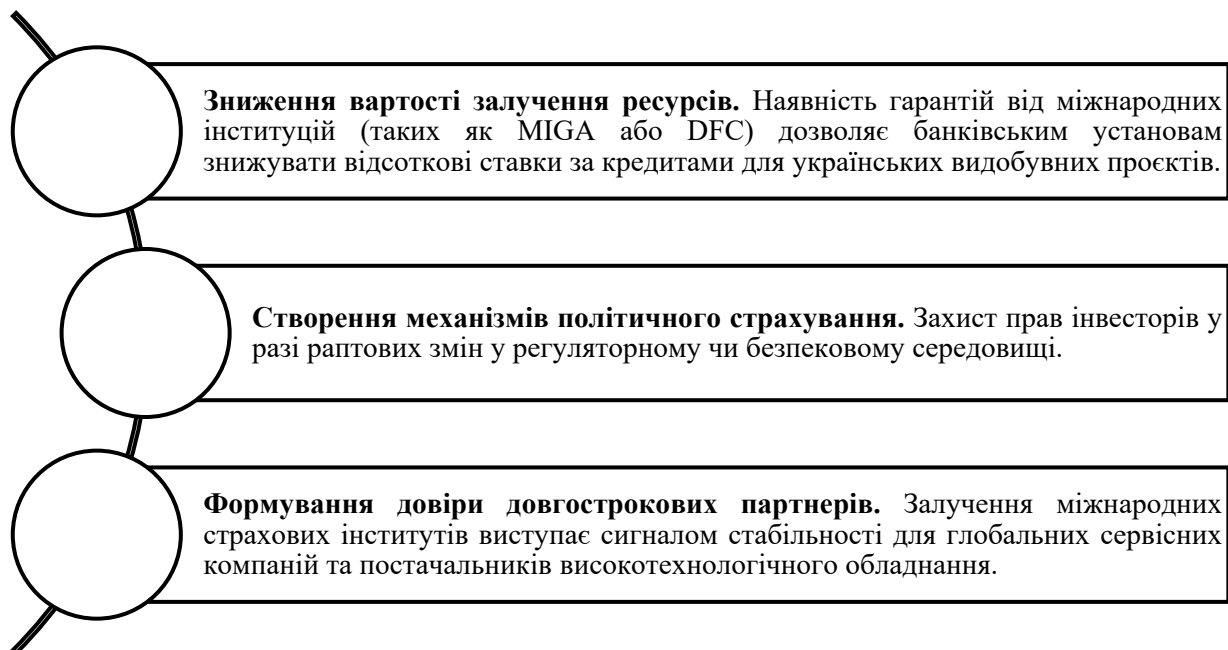

Рис.1. Основні функції інститутів страхування ризиків у нафтогазовидобувній галузі

Джерело: узагальнено автором за [8, 12, 13]

Інституційне забезпечення інвестування має також розвиватися в напрямі створення спільних фондів ризикового капіталу та механізмів державно-приватного партнерства. Це дозволить розподілити тягар воєнних ризиків між державою, приватним сектором та міжнародними фінансовими організаціями, створюючи надійне підґрунтя для стабілізації видобутку та подальшого технологічного оновлення галузі.

Ефективність функціонування нафтогазовидобувної галузі значною мірою залежить від внутрішнього інституційного середовища її ключових суб'єктів таких як державних та приватних видобувних компаній. Корпоративні інститути управління визначають якість прийняття стратегічних рішень, прозорість розподілу капіталу та здатність підприємств адаптуватися до ринкових і безпекових викликів.

Центральним об'єктом аналізу в системі державного сектору є НАК «Нафтогаз України» [21], чия діяльність визначає стабільність усього енергетичного балансу держави. Удосконалення корпоративного управління у таких компаніях є не лише вимогою міжнародних партнерів, а й необхідністю для підвищення їхньої операційної результативності.

Ключові напрямками
трансформації
корпоративних інститутів

Впровадження стандартів ОЕСР. Розмежування функцій держави як власника та функцій операційного менеджменту компаній. Це мінімізує політичний вплив на комерційні рішення та підвищує довіру потенційних кредиторів.

Діяльність Наглядових рад. Надання реальних повноважень незалежним директорам у наглядових радах дозволяє забезпечити професійний контроль за стратегічними інвестиціями, зокрема у проєкти зі збільшення видобутку на складних горизонтах.

Прозорість та звітність. Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності та регулярне проведення зовнішнього аудиту є інституційним запобіжником проти неефективного використання ресурсів.

Цифрова трансформація управління. Інтеграція сучасних ІТ-платформ для управління активами дозволяє автоматизувати контроль за витратами та результативністю кожної окремої свердловини, що корелює з концепцією підвищення економічної ефективності галузі.

Рис.2. Ключові напрямками трансформації корпоративних інститутів нафтогазовидобутку

Джерело: сформовано автором

Корпоративні інститути мають виступати «провідниками» між державними стимулами (фіскальними, регуляторними) та кінцевим результатом у вигляді зростання видобутку. Якість корпоративного управління безпосередньо впливає на кредитний рейтинг компаній та їхню спроможність залучати дешевий капітал на міжнародних ринках, що є критично важливим для масштабного оновлення основних фондів нафтогазовидобувного комплексу України.

Економічна ефективність розробки нафтогазових родовищ визначається не лише геологічними чинниками, а й сукупністю інституційних детермінант, які формують рівень ризику та прибутковості для інвестора. Прямі причинно-наслідкові зв'язки між інституційним середовищем та економічним результатом проявляються через наступні важелі:

- Доступ до геоданих. Наявність відкритої, цифровізованої та достовірної геологічної інформації знижує витрати на передпроектні дослідження та зменшує ймовірність геологічних помилок («сухих» свердловин). Це дозволяє точніше прогнозувати дебіти та знижує ставку дисконтування через зменшення технічного ризику.

- Швидкість отримання дозволів. Тривалість бюрократичних процедур (землевідведення, екологічна оцінка, погодження спецдозволів) безпосередньо впливає на часовий лаг перед початком видобутку. Чим довший цей лаг, тим пізніше починається генерація грошового потоку, що суттєво дисконтує майбутні доходи та погіршує показник NPV.

- Судовий захист прав інвесторів. Гарантія того, що права на користування надрами та видобуту продукцію будуть захищені незалежним судом, є базовою для залучення іноземного капіталу. Відсутність правової визначеності змушує інвесторів закладати високу «премію за ризик», що автоматично робить капіталомісткі проекти нерентабельними.

- Стабільність контрактів. Постійність умов (особливо в угодах про розподіл продукції) протягом 20–30 років є критичною. Будь-яка загроза перегляду умов контракту в односторонньому порядку державою сприймається як форс-мажор, що зупиняє інвестиційні цикли.

Для наочності зв'язку між інституціями та фінансовими показниками нижче наведено модель трансформації інституційного впливу (табл.2).

Таким чином, інституційне середовище виступає невидимим, але визначальним фактором, який може або стимулювати освоєння складних запасів,

або зробити розробку навіть багатих родовищ економічно недоцільною через високі трансакційні витрати та ризики.

Таблиця 2

Модель впливу інституційних детермінант на економічні показники проекту

Інституційна детермінанта	Економічний результат (прояв)	Вплив на інтегральні показники (NPV / IRR)
Цифровізація геоданих	Зниження операційних витрат на стадії пошуку та ризику «сухої» свердловини.	Зростання NPV за рахунок економії інвестиційних ресурсів.
Спрощення регуляторики	Скорочення терміну введення родовища в експлуатацію.	Зростання IRR та скорочення періоду окупності (PP).
Ефективна судова система	Зниження суверенного ризику та вартості залученого капіталу (WACC).	Зростання NPV завдяки використанню нижчої ставки дисконтування.
Стабільність фіскальних інститутів	Прогнозованість податкових відрахувань протягом життєвого циклу.	Максимізація вільного грошового потоку та підвищення PI.

Джерело: узагальнено автором за [3, 8, 12]

Формування ефективного інституційного середовища в Україні стикається з низкою системних перешкод, які створюють «інституційні пастки» для інвесторів та знижують загальну рентабельність видобувних проектів. Основні бар'єри ефективного інституційного середовища нафтогазовидобування представлені на рис.3.

Аналіз світової практики свідчить, що країни з найвищою ефективністю видобутку вуглеводнів побудували інституційні системи, які базуються на прозорості, передбачуваності та стратегічному партнерстві між державою та бізнесом. Для систематизації світового досвіду та виділення кращих практик, адаптованих до потреб нафтогазовидобувного сектору України, наведено порівняльну характеристику інституційних моделей провідних країн (табл. 3).

Враховуючи необхідність трансформації фрагментарних регуляторних заходів у єдину інтелектуальну екосистему, було розроблено концептуальну модель інституційного забезпечення, яка базується на синергії державних пріоритетів, інтересів інвесторів та цифрових технологій (рис.4).

Запропонована модель дозволяє трансформувати інституційне середовище з пасивного спостерігача в активний механізм генерації економічної ефективності. Вона забезпечує адаптивність галузі до зовнішніх шоків, гарантуючи, що кожен вкладений долар інвестицій працює на зміцнення енергетичної безпеки України на засадах інноваційного розвитку.

Надмірні бюрократичні процедури та часові запізнення. Процес переходу від отримання спецдозволу до фактичного початку буріння може тривати роками через складні механізми землевідведення, отримання екологічних висновків та численних погоджень на місцевому рівні. Це призводить до заморожування капіталу та зниження інтегральних показників ефективності.

Інституційне дублювання та конфлікти регуляторів. Наявність декількох органів контролю з перехресними повноваженнями створює ситуацію «регуляторного хаосу». Це збільшує транзакційні витрати компаній на адміністрування перевірок та звітності, відволікаючи ресурси від основної виробничої діяльності.

Нестабільність податкових умов. Часті зміни до Податкового кодексу та механізмів нарахування ренти нівелюють ефект від стимулюючих режимів. Відсутність гарантованої фіскальної стабільності на законодавчому рівні (особливо для проектів із довгим життєвим циклом) є основним фактором відтоку іноземних інвестицій.

Воєнні ризики та безпекові руйнування. Окрім прямого руйнування інфраструктури, війна створює бар'єр у вигляді неможливості страхування активів за адекватними ставками та обмеження доступу іноземних сервісних фахівців до об'єктів видобутку.

Обмежений доступ приватного капіталу до стратегічних надр. Збереження монопольних позицій державних гравців на найбільш перспективних ділянках та складні процедури угод про розподіл продукції (УРП) стримують розвиток конкурентного ринку та впровадження інноваційних технологій приватними операторами.

Рис.3. Основні інституційні бар'єри розвитку нафтогазовидобутку в Україні

Джерело: розроблено автором

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз міжнародних моделей інституційного управління
ресурсним сектором**

Країна / Модель	Ключові інституційні характеристики	Інструменти стимулювання та прозорості	Результат для економічної ефективності
Норвегія (Еталонна модель)	Чіткий розподіл функцій між Міністерством, Директоратом та комерційним оператором.	Державне партнерство через систему SDFI; спільний розподіл капітальних витрат і ризиків.	Стабільність «правил гри» протягом десятиліть; можливість реалізації надскладних шельфових проєктів.
США (Ліберальна модель)	Сильний захист приватних прав власності та підтримка малих/середніх компаній.	Безпрецедентна відкритість публічних даних через Геологічну службу.	Висока швидкість впровадження інновацій; фундамент для «сланцевої революції».
Канада (Федеративна модель)	Баланс між суворими екологічними стандартами та високою інвестиційною привабливістю.	Цифровізація звітності та інтегровані системи моніторингу; гнучка система роялті.	Зниження трансакційних витрат; підтримка рентабельності родовищ на пізніх стадіях експлуатації.

Джерело: узагальнено автором за [4, 20]

**Рис. 5. Концептуальна модель інституційного забезпечення ефективності
нафтогазовидобутку в Україні**

Джерело: розроблено автором

Для практичної реалізації запропонованої моделі та підвищення економічної ефективності нафтогазовидобутку, трансформація інституційного середовища має здійснюватися за такими ключовими векторами:

1. Цифрова трансформація та відкритість даних:

– Запровадження концепції «Інтелектуальні родовища» на державному рівні, а саме перехід до інтелектуальних систем моніторингу, що забезпечують предиктивну аналітику стану покладів та автоматизацію звітності;

– Повна цифровізація геологічного фонду за рахунок забезпечення безперешкодного онлайн-доступу до цифровізованих геоданих для зниження трансакційних витрат інвесторів на етапі оцінки проєктів.

2. Регуляторна та фіскальна модернізація:

– Впровадження механізму «швидкого», котре передбачає радикальне спрощення та прискорення дозвільних процедур (землевідведення, екологічна експертиза) для пріоритетних видобувних проєктів.

– Гарантування фіскальної стабільності тобто законодавче закріплення незмінності ставок ренти та податкового режиму на термін не менше 10 років для стимулювання довгострокових інвестицій.

– Стимулювання глибокого буріння передбачає запровадження цільових пільг та спеціальних фіскальних режимів для освоєння горизонтів понад 5000 м, що становлять стратегічний резерв енергобезпеки.

3. Безпекове та інвестиційне забезпечення:

– Розвиток інституту страхування воєнних ризиків передбачає активну інтеграцію з міжнародними агентствами (наприклад, MIGA) для створення надійних фінансових гарантій захисту капітальних інвестицій.

– Адаптивний розподіл ресурсів визначає перехід від лінійних моделей управління до гнучкого розподілу інвестицій залежно від стадії життєвого циклу родовищ та їхнього ресурсного потенціалу.

4. Корпоративне управління та ESG-стандарти:

– Реформа корпоративного управління, котра направлена на завершення трансформації державних компаній (зокрема НАК «Нафтогаз України») згідно зі стандартами ОЕСР для підвищення їхньої інвестиційної привабливості.

– Інституціоналізація ESG-принципів, а саме інтеграція екологічних та соціальних критеріїв у стратегії розвитку видобувних підприємств як передумова залучення міжнародного капіталу.

Реалізація зазначених напрямів дозволить трансформувати інституційне середовище з бюрократичного бар'єру в ефективний драйвер розвитку. Це створить умови для раціонального використання ресурсної бази, залучення інноваційних технологій та гарантування енергетичної незалежності України.

Висновки. У результаті дослідження доведено, що економічна ефективність нафтогазовидобутку в Україні визначається не лише геологічними характеристиками родовищ, а значною мірою якістю інституційного середовища. Формальні та неформальні інститути формують систему «правил гри», яка безпосередньо трансформується у фінансово-економічні показники інвестиційних проєктів, зокрема чисту теперішню вартість (NPV) та внутрішню норму прибутковості (IRR). Водночас встановлено, що ключовими бар'єрами розвитку галузі залишаються високі воєнні ризики, бюрократизованість процедур отримання дозвільної документації, нестабільність фіскальної політики та обмежений доступ до актуалізованих цифрових геологічних даних. Сукупна дія зазначених чинників формує своєрідну «інституційну пастку», яка підвищує вартість залученого капіталу (WACC) і стримує технологічне оновлення виробничих процесів.

Запропонована авторська концептуальна модель інституційного забезпечення ефективності нафтогазовидобутку передбачає формування цілісної екосистеми взаємодії держави та інвестора, у межах якої держава виступає стратегічним партнером розвитку галузі. Модель базується на п'яти ключових складових, а саме державному регулюванні, інвестиційних інститутах, цифрових системах управління, механізмах страхування ризиків та впровадженні ESG-

стандартів, що забезпечує баланс інтересів стейкхолдерів і створює передумови сталого розвитку сектору.

Особливе значення має цифровізація виробничих процесів і використання інструментів «Інтелектуальних родовищ», які дозволяють підвищити прозорість управління активами та ефективність прийняття рішень. Водночас залучення міжнародних механізмів страхування інвестиційних ризиків, зокрема через інституції такі як Multilateral Investment Guarantee Agency, сприяє зниженню нетехнічних ризиків і трансформації воєнної невизначеності у прогнозовані інвестиційні сценарії.

Стратегічними пріоритетами трансформації інституційного середовища мають стати цифровізація геологічної інформації, впровадження механізмів швидкості для освоєння пріоритетних ділянок надр, а також законодавче закріплення податкової стабільності для довгострокових інвестиційних проєктів. Реалізація зазначених заходів дозволить не лише стабілізувати обсяги видобутку вуглеводнів, але й посилити конкурентоспроможність України як учасника європейського енергетичного ринку.

Список використаних джерел

1. Sovacool B. K., Hook A., Martiskainen M. та ін. The Decarbonisation Divide: Contextualizing Energy Transitions. *Energy Research & Social Science*. 2020. Vol. 60. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.101328>.
2. Щербак В., Коломієць С. Ринок природного газу в Україні. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 30. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/30.8>.
3. Yakoviyk I. Energy Security in the Context of Geopolitical Instability. *Law and Innovations*. 2022. № 4(40). P. 37–44. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-4\(40\)-6](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-4(40)-6).

4. Zvarych R., Masna O. Ukraine's National Policy on RES: Analysis of International Obligations and Integration into European Energy Markets. *Herald of Economics*. 2025. № 4. P. 122–136. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.122>.

5. Морозова О. С., Земляков І. С., Лозінська Л. Д., Кулик Т. П., Гарздюк В. В. Економіка газової промисловості України в умовах воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14909772>.

6. Лісовий А., Андрух О. Енергетична безпека України: виклики війни та перспективи відновлення економічного потенціалу. *Український економічний часопис*. 2025. № 8. С. 40–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-8-7>.

7. Освіцінський Б. Забезпечення енергетичної безпеки України: роль державного регулювання ринку газу та інтеграції до ЄС. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University. Economics*. 2023. № 1. С. 66–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-1-10>.

8. Іонін Є., Додух В. Проблематика трансформаційних змін у нафтогазовидобувному секторі України в сфері декарбонізації. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35. № 1. С. 579–587.

9. Вітрик І. Цифрова трансформація підприємств нафтогазової промисловості для підвищення ефективності їх діяльності. *Економіка і регіон*. 2024. № 4(95). С. 207–212.

10. Донець Д. М. Інституційні детермінанти формування нафтового ринку в умовах сучасної світової енергоресурсної політики. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. № 1(20). С. 89–98. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.89-98>.

11. Зубко Т. Міжнародне співробітництво в енергетичній сфері. *us odernum*. 2024. Т. 135. № 4. С. 25–37. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(135\)02](https://doi.org/10.31617/3.2024(135)02).

12. Завгородній Р., Шмиголь Н. Сучасний стан та проблеми розвитку нафтогазового сектору України. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 9. С. 24–30. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/9.3>.

13. Андрусів У. Я. Інституційні особливості енергетичного ринку України: виклики для трейдерів. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2025. № 1(31). С. 46–56. DOI: [https://doi.org/10.31471/1993-9965-2025-1\(31\)-46-56](https://doi.org/10.31471/1993-9965-2025-1(31)-46-56).
14. Мазуренко В. П. Макроекономічні чинники формування інвестиційного клімату нафтогазового ринку України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17309478>.
15. Dmytruk V. Diagnostics of value-based management of oil and gas industry enterprises of various forms of ownership. *Economic analysis*. 2024. Vol. 34. No. 2. P. 200–207. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.200>.
16. Міністерство енергетики України. URL: <https://mev.gov.ua/>
17. Державна служба геології та надр України. URL: <https://www.geo.gov.ua/>
18. Prozorro.Продажі. URL: https://sale.ueex.com.ua/?gad_source=1&gad_campaignid=21099802513&gbraid=0AAAAADM3emDC8sBZOCitmAaKB4nkJdHll&gclid=CjwKCAiAnoXNBhAZEiwAnItcG6C_jULHVqJ258SCrVPVzTiXE_P4Gs--F8kpfv-6HMS5xRZRPTy8NRoCLLwQAvD_BwE
19. Державний реєстр нафтових та газових свердловин. URL: <https://rng.nadra.gov.ua/>
20. Multilateral Investment Guarantee Agency. URL: <https://www.miga.org/>
21. НАК «Нафтогаз України». URL: <https://www.naftogaz.com/>